

بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۷ق؛ تاریخ خلیفه: خلیفة بن خیاط (م. ۲۴۰ق.)، به کوشش فواز، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق؛ جمهرة انساب العرب: ابن حزم (م. ۴۵۶ق.)، به کوشش گروهی از علما، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۸ق؛ السیرة النبویه: ابن هشام (م. ۲۱۳ق./۲۱۸ق.)، به کوشش السقاء و دیگران، بیروت، دار المعرفه؛ مجمع الزوائد: الهیثمی (م. ۸۰۷ق.)، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۰۲ق؛ المعجم الکبیر: الطبرانی (م. ۳۶۰ق.)، به کوشش حمدی عبدالمجید، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۵ق؛ المغازی: الواقدی (م. ۲۰۷ق.)، به کوشش مارسدن جونس، بیروت، اعلمی، ۱۴۰۹ق.

مصطفی صادقی

ثَقَفُ بْنُ فَرُوه: صحابی پیامبر ﷺ و از شهیدان أحد

ثقف (عبدالله)^۹ یا ثقب/ثقیب^{۱۰} بن فروة بن بَدَن انصاری^{۱۱} از تیره بنی ساعده قبیله خزرج بود.^{۱۲} نام‌های دیگری نیز برای وی یاد شده^{۱۳} که برخی تصحیف نام ثقف^{۱۴} است. بر پایه

۹. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۴۰۳.
 ۱۰. الاستیعاب، ج ۱، ص ۲۱۷؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۹۳.
 ۱۱. السیرة النبویه، ج ۲، ص ۱۲۵.
 ۱۲. السیرة النبویه، ج ۲، ص ۱۲۵؛ انساب الاشراف، ج ۱، ص ۴۰۳.
 ۱۳. الاستیعاب، ج ۱، ص ۲۱۷؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۹۳؛ الاصابه، ج ۱، ص ۵۲۵.
 ۱۴. المغازی، ج ۱، ص ۳۰۲؛ الاستیعاب، ج ۱، ص ۲۱۷؛ اسد الغابه، ج ۴، ص ۵۸۰؛ الاصابه، ج ۱، ص ۵۲۵.

ثعلبة بن سعد: از انصار و شهیدان احد

ثعلبة بن سعد بن مالك بن خالد از تیره بنی ساعده از قبیله خزرج^۱، برادر^۲ یا عموی سهل بن سعد ساعدی (واپسین صحابی در مدینه^۳) بود.^۴ از زندگی ثعلبه تا سال دوم ق. گزارشی در دست نیست. وی در این سال در غزوه بدر همراه رسول خدا شرکت داشت^۵ و در غزوه أحد^۶ (۳ق.) به دست غراب بن سفیان بن عویف کنانی به شهادت رسید^۷ و فرزند وی از خود به یادگار نگذاشت.^۸

◀ منابع

الاستیعاب: ابن عبدالبر (م. ۴۶۳ق.)، به کوشش البجاولی، بیروت، دار الجیل، ۱۴۱۲ق؛ اسد الغابه: ابن اثیر (م. ۶۳۰ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۹ق؛ الاصابه: ابن حجر العسقلانی (م. ۸۵۲ق.)، به کوشش علی معوض و عادل عبدالموجود، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق؛ انساب الاشراف: البلاذری (م. ۲۷۹ق.)، به کوشش زکار و زرکلی،

۱. الاستیعاب، ج ۱، ص ۲۰۸؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۸۷؛ الاصابه، ج ۱، ص ۵۱۹.
 ۲. المعجم الکبیر، ج ۲، ص ۸۹؛ جمهرة انساب العرب، ص ۳۶۶.
 ۳. الاستیعاب، ج ۲، ص ۶۶۴-۶۶۵؛ اسد الغابه، ج ۲، ص ۳۲۰.
 ۴. الاستیعاب، ج ۱، ص ۲۰۸؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۸۷.
 ۵. اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۸۷؛ الاصابه، ج ۱، ص ۵۱۹.
 ۶. المغازی، ج ۱، ص ۳۰۲؛ السیرة النبویه، ج ۲، ص ۱۲۵؛ تاریخ خلیفه، ص ۳۰.
 ۷. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۴۰۲.
 ۸. المعجم الکبیر، ج ۲، ص ۸۹؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۲۸۷؛ مجمع الزوائد، ج ۶، ص ۱۰۵.

گزارشی، او در غزوه اُحد به شهادت رسید.^۱ از زندگی و محل دفن او گزارشی در دست نیست.

◀ منابع

الاستیعاب: ابن عبدالبر (م. ۴۶۳ق.)، به کوشش البجاوی، بیروت، دار الجیل، ۱۲ق؛ اسد الغابه: ابن اثیر (م. ۶۳۰ق.)، بیروت، دار الفکر، ۹ق؛ الاصابه: ابن حجر العسقلانی (م. ۸۵۲ق.)، به کوشش علی معوض و عادل عبدالموجود، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۵ق؛ انساب الاشراف: البلاذری (م. ۲۷۹ق.)، به کوشش زکار و زرکلی، بیروت، دار الفکر، ۱۷ق؛ تاریخ خلیفه: خلیفه بن خیاط (م. ۲۴۰ق.)، به کوشش فواز، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۵ق؛ السیره النبویه: ابن هشام (م. ۲۱۳ق. ۱۸ق.)، به کوشش السقاء و دیگران، بیروت، دار المعرفه؛ المغازی: الواقدی (م. ۲۰۷ق.)، به کوشش مارسدن جونز، بیروت، اعلمی، ۹ق. ۱۴۰۹ق.

عباس مهدیان

ثقیف: مهم ترین قبیله ساکن در طائف،

تأثیرگذار بر تحولات مکه و تاریخ آغاز اسلام

ثقیف به معنای زیرک و ماهر، لقب قسی بن مُنبّه، جدّ این قبیله، است.^۲ منابع در خاستگاه

۱. السیره النبویه، ج ۲، ص ۱۲۲، ۱۲۵؛ تاریخ خلیفه، ص ۲۷، ۳۰؛ الاستیعاب، ج ۱، ص ۲۱۶.
۲. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۳۰؛ الاغانی، ج ۴، ص ۳۴۲؛ نک: العین، ج ۵، ص ۱۳۸، «ثقف».

این قبیله اختلاف دارند. نسب شناسان پیشین، ثقیف (قسی و فرزندانش) را از بندگان یا فرزندان شخصی به نام ابورغال دانسته اند که از نجات یافتگان قوم ثمود بود.^۳ روایاتی منسوب به پیامبر ﷺ و علی رضی الله عنهما نیز این دیدگاه را تقویت می کنند.^۴ هجو ثقیفیان به سبب انتساب به ثمود، آنان را بر آن داشت تا با تأکید بر نسب عدنانی، خود را از ثمود میرا بدانند.^۵ در نظر مشهور، ثقیف از زیرمجموعه های قبیله بزرگ هوازن دانسته شده اند. آنان را «مُضری» و به تعبیر دقیق تر «قیسی» شمرده اند. بر پایه این دیدگاه که خود ثقیفیان تأیید می کنند، آنان فرزندان قسی بن منبه بن بکر بن هوازن بن منصور بن عکرمة بن خصفة بن قیس عیلان بن مُضرب بن نزار بن عدنان هستند.^۶ برخی ثقیف را از فرزندان ایاد بن نزار دانسته اند که بعدها بر اثر رویدادهای دوران خود ناچار شدند که به فرزندان قیس (هوازن) پناه آورند و به عضویت مجموعه آنان در آیند.^۷ نسب ثقیفیان بر پایه این روایات چنین است: قسی بن منبه بن

۳. انساب الاشراف، ج ۱، ص ۳۰؛ الاغانی، ج ۴، ص ۴۶۳-۴۶۵.

۴. الاغانی، ج ۴، ص ۴۶۵-۴۶۶؛ تفسیر ابن ابی حاتم، ج ۶، ص ۲۰۵۰؛ الخرائج و الجرائح، ج ۱، ص ۲۳۰.

۵. السیره النبویه، ج ۱، ص ۴۰؛ انساب الاشراف، ج ۱، ص ۳۳-۳۴؛ الاغانی، ج ۴، ص ۴۶۳.

۶. نسب معد، ج ۱، ص ۱۲۵؛ جمهرة انساب العرب، ص ۲۶۶؛ الانساب، ج ۳، ص ۱۳۹.

۷. نسب معد، ج ۱، ص ۱۲۵؛ انساب الاشراف، ج ۱، ص ۳۰-۳۱؛ الانباه، ص ۸۰؛ معجم ما استعجم، ج ۱، ص ۷۹.